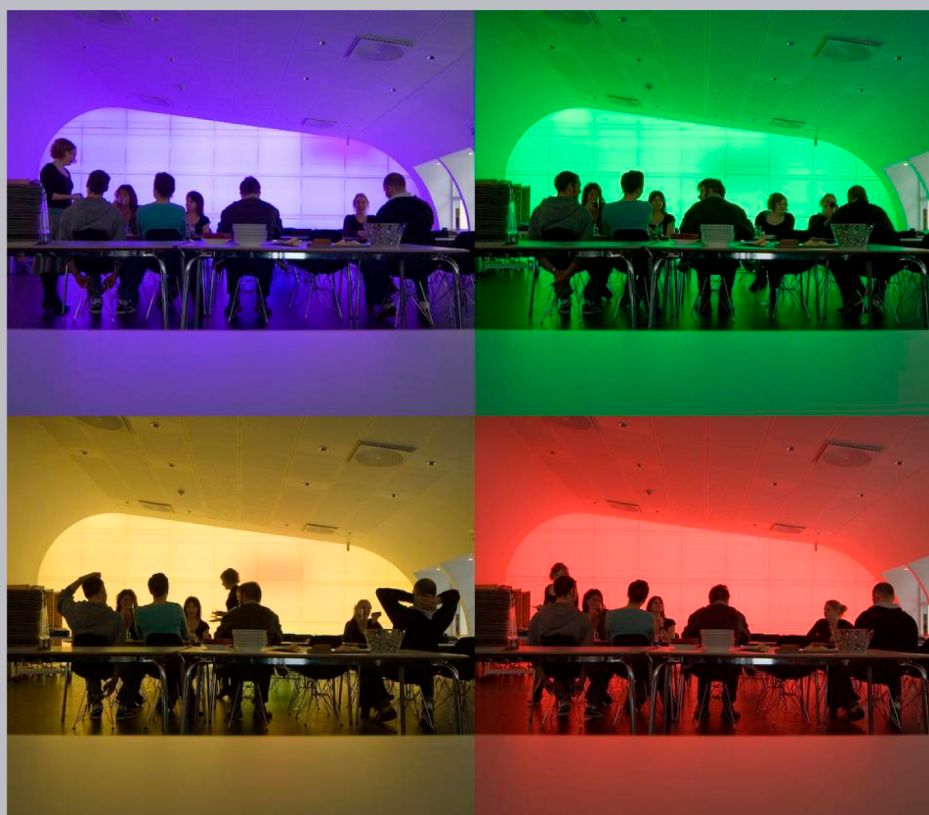

Rapport 2010:4

Bebyggelse

Minerva, Haparanda

Dokumentation av Modern Arkitektur, Norrbotten.

Norrbottens museum
Jenny Vestlund

Norrbottens
museum

*Minerva © Norrbottens museum
Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
HISTORIK	1
Kort om Haparandas historia	2
Kort om Sverigefinska folkhögskolans historia	3
FÖRHÅLLANDEN OCH SKYDD	4
Planer och bestämmelser	4
Ägoförhållanden	4
Plankarta	5
ARKITEKTER OCH ÖVRIGA MEDVERKANDE	6
Om MAF Arkitektkontor AB	6
Om den ansvarige arkitekten	6
Ur rektorns synvinkel	7
Ur arkitektens synvinkel	8
UPPFÖRANDE OCH FÖRÄNDRINGAR	9
Uppförande	9
Förändringar	9
FUNKTIONER FRÅN UPPFÖRANDE TILL IDAG	10
BYGGNADSBESKRIVNING	11
Byggnaden i sin omgivning	11
Exteriör beskrivning	12
Interiör beskrivning	15
MATERIAL OCH KONSTRUKTION	19
KULTURHISTORISKA OCH ARKITEKTONISKA VÄRDEN	20
Exteriör karaktärisering	20
Interiör karaktärisering	21
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	22
Otryckta källor	22
Arkivmaterial	22
Ritningar	22
Internetkällor	22
Informanter	22
BILAGOR	23
Fasadritning	23
Sektionsritning	24
Ritning vån 1	25
Ritning vån 2	26

INLEDNING

Denna rapport utgör en del av projektet Dokumentation av modern arkitektur i Norrbotten som bedrivs av Norrbottens museum. Det övergripande syftet med projektet är att öka kunskapen om efterkrigstidens arkitektur i länet, vilken i detta sammanhang ofta blivit förbisedd. Kunskapsuppbyggnad beträffande denna bebyggelse är också en viktig förutsättning för framtida verksamhet.

Norrbottens museums målsättning är att skapa en översikt över den bebyggelse som uppförts i Norrbotten under tiden 1950 till nutid, delvis genom ett antal ingående dokumentationer av enskilda byggnader/anläggningar. Dokumentationerna omfattar byggnader och miljöer representerande olika verksamhetskategorier; offentliga institutioner, lokaler för förvaltning och undervisning, industrimiljöer, bostäder och så vidare. Objekten är arkitektoniskt intressanta, tidstypiska, epokgörande, stilbildande eller på annat sätt särskilt angelägna eller omtalade. Byggnader i alla länets kommuner kommer att finnas representerade i materialet.

Projektet som helhet är ett samarbete mellan museets bebyggelseantikvarier och fotografer och de ingående dokumentationerna är avsedda att resultera dels i en skriftlig rapport, dels i en fotodokumentation.

Denna dokumentation av kv Minerva 4 i Haparanda utfördes av byggnadsantikvarie Jenny Vestlund under vintern 2009-2010. Fotograf Daryoush Tahmasebi har under åren 2003 till 2009 fotograferat Minerva. Där annat inte står har författaren tagit bilderna. Alla fotografier i denna rapport: © 2010 Norrbottens museum. Insamlat material finns tillgängligt i Norrbottens museums arkiv och bildarkiv. Rapportomslaget bilder är tagna och sammansatta av Daryoush Tahmasebi.

HISTORIK

Kort om Haparandas historia

Haparanda är en kustkommun som i väster gränsar till Kalix, i norr till Överkalix och i öster utgör Torneälven gräns mot Torneå, Finland. Sveriges östligaste punkt, ön Kataja, finns i kommunen. Haparanda har en yta på 927 km² och en befolkning på ca 10 000 personer. Kommunen ligger under högsta kustlinjen och har genomgått en markant och ännu pågående landhöjning. I kommunens östra del finns näringsrika odlingsjordar och ängslador är karaktäristiskt för området. I skärgården finns en äldre fiskebebyggelse och laxfiske och säljakt spelade länge en stor roll för befolkningen. Kommunen ligger i ett gammalt finskspråkigt område, vilket har efterlämnat många finska ortnamn.¹

Fram till 1950-talet var Haparandas befolkningsutveckling stabil. Därefter minskade befolkningen fram till 1980-talets mitt när ökad inflyttning åter ökade invånarantalet. Två av tre invånare bor i centralorten. ¼ av befolkningen är utländska medborgare, mestadels finländare. Offentlig och privat service samt handel och transporter dominerar näringslivet i Haparanda som är en av Sveriges minsta städer.²

Orten Haparandas rötter går ner i 1500-talet. Vid 1900-talets början var den en by med sju hemman samt sockenarrest, gästgiveri och premiärmajorbostad, uppförd under 1700-talet. Vid finska krigets slut 1809 förlorade Sverige hela Finland till Ryssland och den nya gräns som nu befästes längs Torne älv gjorde att en fast militärgarnison förlades till Haparanda. Vid Torne älv uppfördes nu också tullbyggnader. Traktens handelsstad Torneå hamnade på rysk mark och eftersom en stad var enda platsen där handel, hantverk och industri fick bedrivas, grundades *Karl Johans stad* 1812 utanför Nikkala en dryg mil sydväst om Haparanda. Trots stora försök bosatte sig dock nästan ingen i staden medan byn Haparanda växte. 1821 blev Haparanda köping med handelsrätt och 1842 övertog den stadsprivilegierna från Karl Johans stad.³

1846 fastställdes en utförlig byggnadsordning för staden. Den innebar exempelvis att boningshusens höjd begränsades till två våningar, att fönster så långt möjligt skulle sitta på lika avstånd från varandra samt att vackra, 3 ½ alnar höga plank skulle sättas mellan husen. Haparanda har genom sitt läge vid ryska och senare finska gränsen, påverkats mer av världskrigen än de flesta andra svenska städer. Riksgränsen mellan Haparanda och Torneå har alltid kallats "världens fredligaste gräns" och ett omfattande samarbete har vuxit fram mellan städerna.⁴

Haparanda har en tydlig gränsstadskaraktär och präglas av två seklers stadsplanedesign. 1828 upprättades en stadsplan för området närmast Torne älv av lantmätare H. W. Hartzell. Det var en traditionell rutnätsplan och stadens centrala torg med slutna hörn och två korsande gator uppfördes nu. 1919 utvidgades staden mot söder och väster efter en plan med terränganpassat, oregelbundet gatunät, upprättad av stadsingenjör Albert Lilienberg, Göteborg. Merparten av Haparandas äldre bebyggelse, även offentlig, är uppförd i trä, inspirerad av både svensk och finsk-rysk arkitektur. Staden har varit skonad från större bränder, vilket gjort att 1800-talsplanen och många äldre trähus är bevarade.⁵

¹ Avsnittet är sammanställt av Lina Karlsson, "Dokumentation av moder arkitektur i Norrbotten – Tullstation, Haparanda", Norrbottens museum 2005. Dnr Nbm 490-2005.

² Ibid.,

³ Ibid.,

⁴ Ibid.,

⁵ Ibid.,

Kort om Sverigefinska folkhögskolans historia

Skolbyggnaden uppfördes år 1915 och har utbildat småskolelärare fram till 1973. I Sverige genomfördes år 1971 en omorganisering av högskolan, den äldre seminarieformen utgick och småskolelärarseminariet i Haparanda lades ned. Lärarutbildningen förlades istället till högskolan i Luleå. Tanken på att starta en folkhögskola för Sverigefinnar kom år 1973. Det var Sverigefinska Riksförbundet som lämnade in en proposition till den svenska riksdagen och skolan kunde öppnas. Höstterminen 1973 startade med en treårig allmän linje. Ett år senare tillkom en tvåårig fritidsledarutbildning och år 1978 påbörjades utbildning av kontakttolkar.⁶

Matsalsbyggnaden uppfördes år 1979.⁷ Tidigare stod en gammal vaktmästarebostad på platsen, denna revs till förmån för matsalen.⁸ Ett tiotal år senare öppnades restaurangen för allmänheten och Restaurang Minerva kom till 1995. Namnet kommer från det kvarter byggnaden befinner sig i. Minerva var en romersk gudinna som var beskyddarinna för konsten, vetenskapen och hantverksskickligheten.⁹

*Den gamla matsalen före om- och tillbyggnad.
© MAF Arkitektkontor AB.*

6 <http://www.haparanda.se/forvaltning/skola-kultur-fritid/gymnasieskola.html>, 2009-06-30.

7 www.svefi.net, 2009-07-01.

8 Haparanda kommun Miljö & Bygg: Byggnadslov, 1977-12-27, Dnr 20677.086.333

9 www.svefi.net, 2009-07-01.

FÖRHÅLLANDEN OCH SKYDD

Minervas fastighetsbeteckning är KV MINERVA 4. Adressen är Torget 3, 953 24 Haparanda.

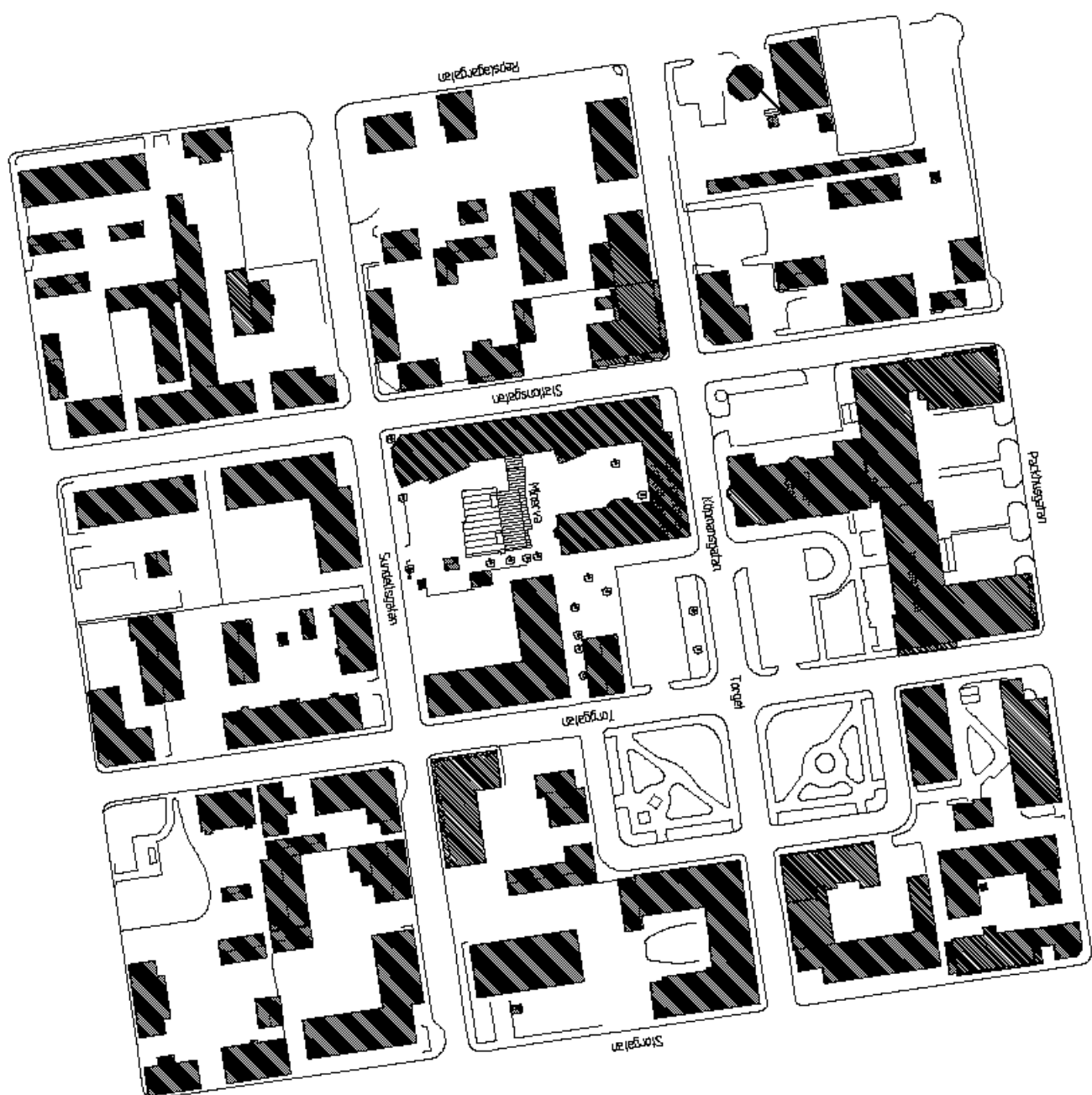
Planer och bestämmelser

Gällande detaljplan för fastigheten Minerva 4, Sverigefinska Folkhögskolan antogs 2002-12-01. Minerva är inte skyddad i plan men byggnaden får inte byggas på med fler än två våningar. Byggnadens användning ska vara samlingslokal och restaurang. Marken kring byggnaden får inte bebyggas. Folkhögskolan från år 1915 är skyddad med q och får inte rivas eller förvanskas. Detaljplanen upprättades av MAF Arkitektkontor AB 2002-10-07.¹⁰

Ägoförhållanden

Minerva ägs av Sverigefinska Folkhögskolan.

¹⁰ Haparanda kommun Miljö & Bygg: *Detaljplan för fastigheten Minerva 4 Sverigefinska folkhögskolan*, antagen 2002-12-01.

KV MINERVA 4 HÄRRARANDA
 OM- OCH TILLBYGGNAD AV MATSÄLSKAPSHUS
 SITUATIONSPLAN, SKALA 1:1200
 2003-11-01 / MAF ARKITEKTOR AB

ARKITEKTER OCH ÖVRIGA MEDVERKANDE

Ansvarig arkitekt	Mats Jakobsson, SAR/MSA, MAF
Projekteringsledare	Jonas Jakobsson, MAF
Arkitekt	Josefina Nordmark, SAR/MSA, MAF
Arkitekt	Kenneth Söderlund, SAFA, MAF
Byggnadsingenjör	Christer Östensson, MAF
Byggnadsingenjör	Per Sundström, MAF
Byggnadsingenjör	Berndt-Ove Hermansson, MAF
Byggnadsingenjör	Brage Lundgren, MAF ¹¹
Projektör	Jonas Jakobsson, MAF
Entreprenör	Ralph Lagnebäck, HEAB, Haparanda Bygg & Entreprenad AB
Arbetsledare	Hans Korpi, HEAB, Haparanda Bygg & Entreprenad AB
Byggnadsinspektör	Eskil Kitti, Byggnadsnämnden Haparanda kommun
Kvalitetsansvarig	Göran Hagbo, MAF ¹²
Entreprenadform	Generalentreprenad ¹³

Om MAF Arkitektkontor AB

År 1939 startades MAF Arkitektkontor AB i Luleå av arkitekterna Bertil Matsson, Lennart Alexis och Bertil Franklin. Företagets namn kommer ifrån dess grundare. I skrivandets stund består företaget av 30 arkitekter, ingenjörer och samhällsbyggare och företaget firar 70 års jubileum.¹⁴

Om den ansvarige arkitekten

Mats Jakobsson föddes år 1957 och kommer ifrån Skinnskatteberg. Han tog examen i Arkitektur år 1984 vid Kungliga tekniska högskolan i Stockholm. Sedan år 1984 arbetar han på MAF och är företagets VD sedan år 2000. Mats har erfarenhet från många olika typer av projekt inom arkitektur och inredning. Han arbetar med projekt från tidiga skisser till bygghandling och projektledning. Mats har haft framgång i flera arkitekttävlingar. Han tog förstapriset i tävlingen om Institutet för rymdfysik i Kiruna och byggnaden stod färdig år 2000. För utformningen av Minerva mottog han 2006 Övre Norrlands Arkitekturpris.¹⁵ Juruns utlåtande löd:

”Haparanda har fått ett nedslag av en alltigenom internationell och mycket tidsenlig arkitektur med structural glazing i fasaden, glastrappa, glasgolv, datorstyrd RGB-belysning, genomskinliga Philippe Starckmöbler och en svällande orange soffa från Italien. Det goda genomförandet lyfter byggnaden utöver det trendiga. Den transparenta trapphallen mot torget lockar och bjuder in besökaren. Innergården berikas av den dramatiska ljusväggen. Detaljarbetet är minutiöst, inte minst den skivtäckta plåtfasaden väcker intresse. Byggnaden är ett intressant tidsdokument och ett välfunnet svar på en utmanande uppgift.”¹⁶

¹¹ www.maf-ark.se, 2009-06-30.

¹² Haparanda kommun Miljö & Bygg: Protokoll delegationsbeslut – kontrollplan, 2003-08-11, Dnr 02.326.232.

¹³ www.maf-ark.se, 2009-06-30.

¹⁴ www.maf-ark.se, 2009-07-01.

¹⁵ www.maf-ark.se, 2009-07-01.

¹⁶ <http://www.arkitekt.se/s8924>, 2010-01-25.

Ur rektorns synvinkel

I mars 2002 reste personalen på Sverigefinska folkhögskolan till Krakow på studieresa. Där beslutades att något måste göras åt matsalen Minerva. Den hade stått tråkig och ful så länge att nu var det nog. Rektor Eivor Olofsson ringde arkitekten Mats Jakobsson direkt från Arlanda för att planeringen snabbt kunde sättas igång. Tidigare har folkhögskolan anlitat Mats för att göra om entrén och två toaletterna i folkhögskolans huvudbyggnad. Detta ledde till att han också fick fria händer att rita om receptionen i samma hus. Dessa tre arbeten hade varit just sådana kreativa och annorlunda lösningar som folkhögskolan efterfrågat. Han hade förstått vad de var ute efter. Därför blev det naturligt att Mats valdes till arbetet med Minerva. I samtalet från Arlanda sprudlade idéerna fram. Eivor sa att de ville ha något;

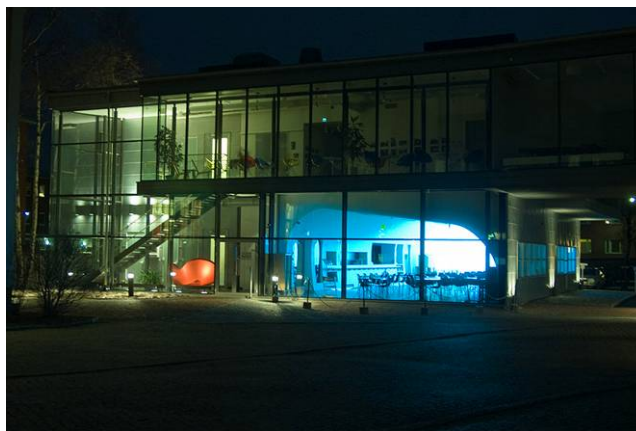
”Futuristiskt, nytt, annorlunda allt annat, något helt galet och modernt”.

I ett tidigt skede handlade ombyggnaden endast om att utöka restaurangen på samma plan. Ett förslag från Mats Jakobsson var då en bubbla ovanpå restaurangen med plats för extra sittplatser. Men snart ändrades idén till att bygga på byggnaden med en våning för att slippa hyra lokaler till ateljéer och kontor. Mats fick också fria händer att möblera hela Minerva. Samarbetet var gott och när arkitekten hittade t.ex. den spännande soffan som är placerad i entrén hörde han av sig direkt. Den dramatiska badrumsinredningen hade Eivor Olofsson och hennes kollegor funnit på en möbelmässa i Stockholm. Men man beslutade att inte säga något till Mats för en sådan inredning var kanske lite väl påkostad, det var bara att glömma, de hade ju redan fått in en offert på vanliga toalettstolar. En tid senare gjordes ett besök på Mats kontor när en viss badrumsbroschyr redan låg på hans skrivbord. Smakmässigt fungerade samarbetet också väl, samma badrumsinrednings återfinns nu i Minervas toaletter.

Parkeringsplatserna bakom matsalen fick inte synas och Mats Jakobsson kom med förslaget om en ljusvägg. Utifrån endast ritningar kan det vara svårt att föreställa sig hur en byggnad kommer att te sig. Men utifrån det tidigare samarbetet med arkitekten hade man från folkhögskolan en god aning om hur det skulle bli när Minerva stod färdigt. Minerva skulle visa på en framtidstro, på något annorlunda och nytt. Standardisering var uteslutet. Det var viktigt att hålla fast vid kvalitén. Designtanken genomsyrar Minerva, från tvålbehållarna på toaletterna till salt- och pepparströarna på restaurangborden.

Eivor Olofsson berättar att det var tre huvudpunkter som gjorde att Minerva blev så lyckad:

- Arkitekten fick vara med hela vägen
- Byggföretaget var lyhört och anammade vikten av detaljerna. Alla var väldigt noga med att göra som det var tänkt från början.
- Hantverkarna var skickliga.¹⁷

*Minerva at night från norr. © Norrbottens museum
Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

¹⁷ Intervju med Eivor Olofsson 2010-01-14

Ur arkitektens synvinkel

Eivor Olofsson hade tidigare beställt jobb från Mats Jakobsson. Han blev inte förvånad när hon en dag ringde från Arlanda och sa: "Vi behöver en futuristisk restaurang". Hon hade varit på resa i Krakow och fått inspiration. Därefter fick han fundera ett tag på vad hon menade med "futuristisk". Om det var arkitekturen i sig eller om det var själva idén med inriktningen. Mats gjorde en djupdykning i futurismen. Han tolkade hennes futurism som ett uttryck för framåtanda och förändring och inte att matsalen tvunget skulle byggas helt i futurismens arkitektoniska anda. Minerva skulle vara en del i arbetet med att stärka folkhögskolans utstrålning och attraktionskraft. Man ville visa att skolan är med i tiden och under ständig utveckling.

Från början var det tänkt att det skulle handla om en tillbyggnad på det gamla huset som då fungerade som folkhögskolans restaurang. Men det slutade med en helt ny byggnad ovanpå det gamla köket. Det blev mer än en restaurang, utan också rum för möten och konstnärsutbildning. Torget fick också en större innergårdskänsla.

Mats Jakobsson berättar att Minerva inte riktigt är i vila, byggnaden vinklar och knycklar sig för att inte bli helt i vilande form. De mest levande ytorna ligger mot gården. Utifrån kan man lösa byggnadens dynamik och användning. Minerva skulle få en helt egen karaktär och vara en stolthet i sig. Byggnaden skulle stå för sig själv och spela emot det gamla. Den skulle inte samspela med gårdsmiljön. Gårdsmiljön kommer istället in i byggnaden. Hela yttre gården kommer in i matsalen. Materialmässigt och formspråkmässigt skiljer den sig från de äldre byggnaderna runtomkring. Dessa sluter sig och sin verksamhet. Mats tar kulturhuset i Stockholm som exempel där verksamheten också är synlig utifrån.

Interiört är färgsättningen sparsmakad i vita och olika orangeröda toner. T.o.m. golvet är transparent i cafédelen på andra våningen och skapar en känsla av att gå på tunn is. Idén med matsalen var att skapa en samlingsplats för skolan. Ett tryggt, humant rum som fick en rundad form. Istället för fönster kan den färgade väggen byta skepnad.

Mats berättar att det har varit ett roligt arbete där han fått tänka till. Samt att Minerva blev byggt väldigt bra utifrån ritningarna. Byggnaden var ritad med omtanke och inredning är vald därefter. Omsorgen om detaljerna inte har stannat vid ritningsbordet utan fått följa med genom hela byggprocessen. Det har funnits en tanke i design.¹⁸

*Minerva skymtar fram i det sydvästra hörnet av Haparanda torg.
© Norrbottens museum Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

¹⁸ Intervju med Mats Jakobsson 2009-11-10

UPPFÖRANDE OCH FÖRÄNDRINGAR

Uppförandet

2002-11-27 inkom ansökan om bygglov angående tillbyggnad av Minerva 4 med 465 m². Bygglovet beviljades den 11e dec samma år. Arbetena påbörjades 2003-04-28¹⁹ och byggnaden stod färdig samma höst. Den befintliga matsalen byggdes om och utökades med en våning. Byggnaden sammanbyggdes på andra våningen med skolans huvudbyggnad. I princip är det endast köksdelen från den gamla matsalen som finns kvar av byggnaden från 1979.²⁰ Slutbeviset har dateringen 2004-02-19.²¹ Kostnaden beräknas till 16 miljoner med inredningen inräknad.²² Bruttoarean uppgår till ca 750 kvm.²³

Förändringar

Minerva har inte förändrats sedan uppförandet. Förutom att bricklisten i restaurangen har förkortats något för att skapa självservering.

Den södra gaveln på Sverigefinska folkhögskolans huvudbyggnad har dock smittats av Minerva. Nedgången till puben i källaren har fått ett vindskydd av glas i samma stil. Tillbyggnaden ska också fungera som reklam för restaurangen, den ska kläs med film och belysas bakifrån. Det är nästan som om Minerva klättrat upp på byggnaden intill. Det är Mats Jakobsson som ritat tillbyggnaden och folkhögskolans blivande pub.

*Tillbyggnaden på folkhögskolans södra gavel.
© Norrbottens museum. Nbm acc.nr 2010:09:033*

¹⁹ Haparanda kommun Miljö & Bygg: *Ansökan om bygglov*, 2002-11-26, Dnr 02.326.232.

²⁰ Muntligt från Mats Jakobsson, 2009-11-10.

²¹ Haparanda kommun Miljö & Bygg: *Slutbevis*, 2004-02-19, Dnr 02.326.232.

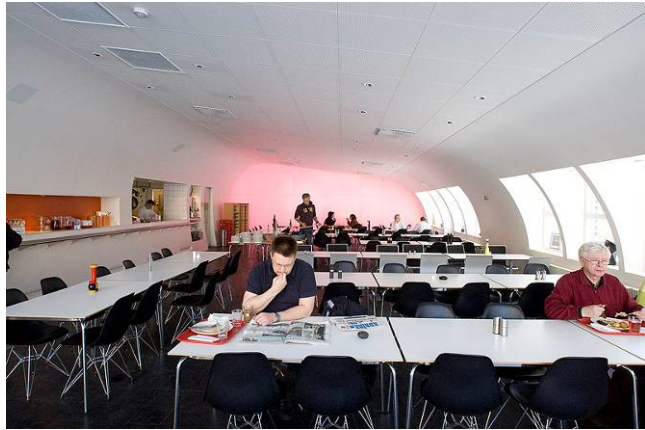
²² Muntligt från Eivor Olofsson, 2009-01-14

²³ www.maf-ark.se, 2010-02-08.

FUNKTIONER FRÅN UPPFÖRANDET TILL IDAG

Byggnadens funktion sedan den uppfördes är i princip oförändrad. På nedre plan finns restaurang, trapphall, två WC, städskrubb, fläktrum och kök med tillhörande kylrum, fikarum, omklädningsrum osv.

På övervåningen finns två ateljéer /föreläsningslokaler med förråd, två kontor, två mötesrum, fläktrum och ett förråd. På övervåningen finns också cafédelen, samlingspunkten med glasgolvet.

Ovan restaurangen. © Norrbottens museum.
Fotograf: Daryoush Tahmasebi

Ovan ateljén i Minervas sydvästra del. © Norrbottens museum.
Fotograf: Daryoush Tahmasebi

T.h kontoret på övervåningen med utsikt mot väster. © Norrbottens museum.
Nbm acc.nr 2010:09:099

BYGGNADSBESKRIVNING

Byggnaden i sin omgivning

Minerva är placerad i det sydvästra hörnet av Haparanda torg, ett torg med slutna hörn, mellan den gula folkhögskolan och bostadshuset till vänster. Från torget sett för Minerva en något anonym tillvaro där byggnaden endast skymtar fram. Folkhögskolan har med Minerva tre byggnader i kvarteret Minerva 4. Dessa är uppförda med ungefär 50 års mellanrum och arkitekturstilarna speglar de tider då de uppfördes.

Mot nord- och västfasaden är Minerva inkapslad av folkhögskolans hopbyggda hus. Mot norr finns en innergård med ett mindre torg. Mot östfasaden är grannen ett hyreshus i tre våningar. Fasaden mot syd ges större spelrum då en parkering och en väg ligger mellan närmaste grannhus, ett hyreshus i tre våningar.

Marken kring Minerva är stenbelagd i mönster med stenar som skiftar i röda eller grå toner. I anslutning till restaurangen skapar stenbeläggningen en inramad uteservering. Kring byggnadens nordöstra hörn finns stendekorationer med större stenar i mjuka formationer. Parkeringsplatsen på baksidan är asfalterad. Staket ramar in tomten mot öster och parkeringsplatsen i söder. Detta är dekorativt utformat av metall med tillhörande grindar. Mellan östfasaden och tomten intill består staketet av vertikalt stående brädor. Marken är gräsbeväxt mellan östfasaden och staketet.

Minerva utmärker sig i en omgivning där tegel, trä eller putsade fasader dominerar. Fasaderna är huvudsakligen målade i gula eller roströda kulörer. Byggnaden bryter totalt från omgivningen och dess byggnadstraditioner.

Den översta bilden visar hur Minerva skymtar fram i det sydvästra hörnet på Haparanda torg. © Norrbottens museum. Fotograf: Daryoush Tahmasebi

I mitten innergården. © Norrbottens museum. Nbm acc.nr 2010:09:040.

Nederst Minerva i sin omgivning. © Norrbottens museum. Nbm acc.nr 2010:09:035

Exteriör beskrivning

Byggnaden är uppförd i två våningar. Arkitekturen är modernistisk med en futuristiskt inspirerad restaurang. Taket är mycket flackt och försett med två takkupor vända mot norr, som från öst och väst påminner om fenorna på ett flygplan. En profilerad takgesims av förpatinerad zinkplåt avslutar fasaden upptill. Glas och förpatinerad zinkplåt är de dominerande fasadmaterialet. Zinkplåten förekommer i två olika storlekar, den större med skivtäckning och den mindre med bandtäckning. Den mindre utgör ungefär halva bredden av den större. Plåten kommer främst i en ljusare grå kulör men även en mörkare grå kulör förekommer. De grova zinkplåtarna mot glasytorna skapar en kontrast som ändå passar väl ihop. De få stuprören är målade i zinkplåtens gråa kulör. På öst- och söderfasaden sitter lampor i samma gråa kulör. Dessa lampor återkommer även interiört och fungerar som spotlight när de lyser både uppåt och nedåt.

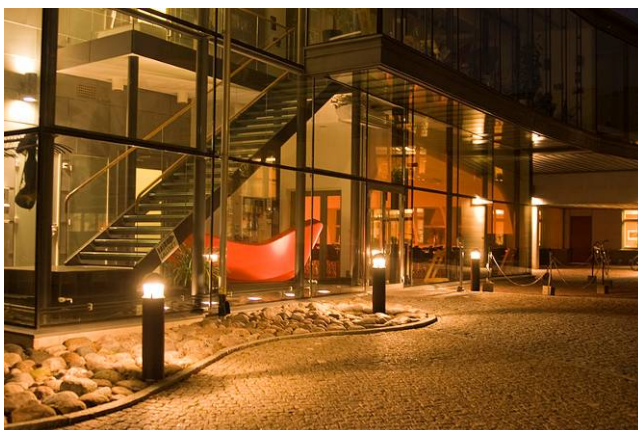
Övervåningen kragar ofta ut över bottenvåningen och arkitekturen leker med skalförskjutningar. Fasaden är fri från ornament. Byggnadens linjer styrs av en geometri som inte alltid behöver ha rätta vinklar. Istället för utsmyckningar vinklar sig byggnaden i olika riktningar. Ibland har byggnaden vinklat sig så subtilt att det kan upplevas som en synvilla. En annan synvilla är också att fasadglasens storlek varierar. Byggnadens yttre form är händelserik. Den öppnar sig mot innergården via stora glasytor, medan den sluter sig mer på baksidan.

I **Norrfasaden** dominerar glaspartierna. Mot den nordvästra delen kragar övervåningen ut och är i nederkant försedd med en gördelgesims av bandplåt. Den utkragande delen har ett golv av glas som fungerar som ett tak ovan huvudentrén. Huvudentrén har två glasförsedda aluminiumdörrar. I det nordöstra hörnet, där trappen till övervåningen är placerad, når glasfasaden utan avbrott helt upp till takfoten. Restaurangens rundade form är väl synlig utifrån.

*Minervas fasad mot norr. © Norrbottens museum
Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

Minerva sammanbinds med folkhögskolan med hjälp av en passage på övre plan. Man kan också passera under denna del av byggnaden. Förbindelsepassagen hålls uppe av två fyrkantiga pelare av betong. Den del av förbindelsepassagen som är närmast folkhögskolan är något nedsänkt för att hamna i samma entréplan.

*Minervas fasad mot norr med huvudingången.
© Norrbottens museum. Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

I **fasaden mot öster** sträcker sig glasväggen i det norra hörnet ända upp till takfoten. Den något kraftigare gesimsen stannar där glasväggen tar slut till förmån för en smalare. Den övriga fasaden är klädd med den förpatinerade zinkplåten. På halva övervåningen mot öst, har bandtäckt zinkplåt klättrat ned från taket och ger intrycket av att taket är brutet. Den bandtäckta zinkplåten har samtidigt rest sig något över kanten på byggnaden, allt för att skapa förändring i byggnadens uttryck.

*T.h. Minervas fasad mot öster och norr.
© Norrbottens museum.
Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

I bottenvåningen finns tre vita fönster, det vänstra, är horisontellt liggande i två lufter. Till höger två fönster tätt intill varandra med vardera två lufter i varje. I varje fönster är en luft försedd med en tvärspröjs. Samtliga fönster är hängda på gångjärn.

*T.h. fasad mot öster med folkhögskolans södra gavel i bild. © Norrbottens museum.
Nbm acc.nr 2010:09:017*

*Ovan t.h. fasad mot öster. © Norrbottens museum.
Nbm acc.nr2010:09:012*

I **söderfasaden** kragar ateljén ut över bottenvåningen och dess yttervägg är glasförsedd. Glaset inramas upptill och nedtill av bandplåt. En smal gesims avslutar fasaden upptill. På övervåningen är den förpatinerade zinkplåten bandtäckt och på nedervåningen skivtäckt. Fasaden domineras av en rak utrymningstrappa i aluminium som är fäst mot utkragningsens vänstra sida. På bottenplan finns köksingång med lastbrygga. Till vänster om köksingången finns ett mindre rektangulärt liggande enlufts-fönster.

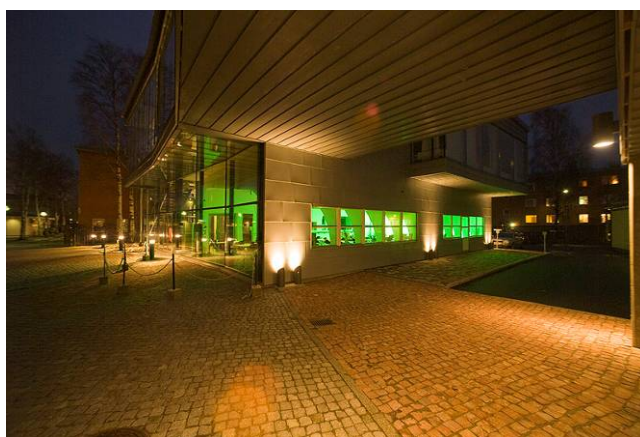
*Ovan fasad mot söder samt del av västfasaden.
© Norrbottens museum. Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

*T.h. fasad mot öster. © Norrbottens museum.
Nbm acc.nr 2010:09:022*

*Nedan byggnadens nordvästra hörn.
© Norrbottens museum.
Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

Fasaden mot väster är främst försedd med skivtäckning. En gesims avslutar fasaden upptill. Likt söderfasaden kragar ateljén ut över bottenvåningen och dess yttervägg är glasförsedd. Glaset inramas upptill och nedtill av bandplåt. På ateljéns vänstra sida finns ett mindre kontor med ett mindre fönster. Restaurangen har två fönsterband indelade i fem lika stora rutor på längden och två på höjden. I det högra fönsterbandet är det mittersta fönstret ersatt av en dörr till uteplatsen.

*T.h. fasad mot väster.
© Norrbottens museum.
Nbm acc.nr 2010:09:030*

*Nedan fasad mot väster.
© Norrbottens museum.
Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

Interiör beskrivning

Övergripande drag

Väggar och tak är vitmålade och på golvet ligger svarta asfaltsplattor som skiftar i grått. Dörrarna består av laminerade glasskivor. Glasdörrarna är ibland etsade till rum som behöver mer insynsskydd, annars är de klara. Stålet fungerar både funktionellt och estetiskt i en miljö där färgsättningen är sparsmakad. I taket och på väggar leker spotlights och lampor av olika slag. Stommens stålkonstruktion med sina pelare är ofta synlig. Toaletterna är påkostade.

Bottenplan

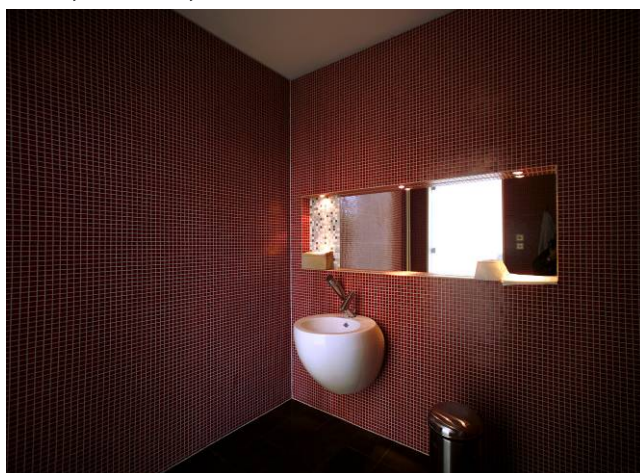
Genom huvudentrén nås en långsmal trapphall där den röda designersoffan har sin placering. Ytterväggarna är av glas och innerväggen har klätts med fasadens förpatinerade zinkplåt av skivformat. Trappen till övervåningen är rak med plansteg av glas. Trappräcket är av glas med en rund överliggare av trä. Från trapphallen nås städskrubb, hiss och fläktrum och till höger om ingången antras restaurangen.

I trapphallen finns två toaletter. Den vänstra är på sidoväggarna klädd med vit mosaik, den inre väggen är försedd med svart mosaik, fogarna är vita. WC-stolen är äggformad utan rygg, tvättställ blått. Detaljer är i rostfritt stål. Den högra toaletten är större, med väggar klädda med röd mosaik med vita fogar. Till vänster om den vertikalt liggande, långsmala spegeln som är infälld i väggen, finns ett fält med mosaik i vita till mörkgrå toner. Handfat och WC-stolen med rygg är vita och äggformade. Vattenkranar och detaljer är i rostfritt stål.

Den äldre köksdelen har vid besiktningstillfällena inte kunnat undersökas närmare då besöket skedde under arbetstid. Enligt ritningarna finns här förutom köket, dagrum, omklädningsrum med dusch och wc, disktrum, två kylrum, frysrum, renseri och förråd.

Den översta och mittersta bilden visar trapphallen. © Norrbottens museum. Fotograf: Daryoush Tahmasebi

T.h. den högra toaletten med ingång från trapphallen. © Norrbottens museum. Fotograf: Daryoush Tahmasebi

Restaurangen är placerad i ett avlångt rum med en rundad form som ger känslan av att befinna sig i en tunnel. Längst in finns den uppseendeväckande lexanväggen som byter färg genom datorstyrd RGB-belysning. I andra änden av rummet består ytterväggen av glas.

Fönstren i västfasaden har sidoposter som böjer sig inåt mot rummet och bildar en konkav båge som följer takets form. Detta ger fönstren ett synnerligen speciellt uttryck. Väggarna är vita och avskalade.

Genom en rektangulär öppning gör sig köket synligt. Samtliga öppningar mot köket har skarpa rektangulära former. Likaså de funktionella fördjupningar i väggen som är till för glas, bestick osv. Dessa har bakgrunder målade i olika orangea kulörer. De skarpa formerna samarbetar med fönstren på väggen mittemot.

Bilderna beskrivs uppifrån och ner.

*Restaurangen som den ser ut från ingången sett.
© Norrbottens museum.
Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

*Restaurangen med vy mot innergården.
© Norrbottens museum.
Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

*Restaurangens kassa och köksdelen därbakom.
© Norrbottens museum.
Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

*Restaurangen med vy mot entrédörren.
© Norrbottens museum.
Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

Övervåning

Innertaket följer yttertakets form och sluttar därmed något. De enkla vita väggarna har sin funktion genom att konstverk kan sättas upp och bytas ut lite hursomhelst. Eventuella skador kan enkelt målas över. Ventilationsrör och ledningar är i taken synliga och vitmålade.

Trappräcket fortsätter som skyddsräcke på övre våningen. Från trappen nås en långsträckt öppen planlösning med "cafédelen", samlingspunkten där golvet består av glas. Denna yta öppnas upp mot ytterväggarna av glas och ger en utomhuskänsla inomhus. Glasgolvet följer ytterväggens linje och asfaltsplattorna följer efter. Därmed leker även golvet med vinklar.

Från trappen nås närmast en WC med väggar klädda med mosaik i vita till olika grå kulörer. WC-inredningen är densamma som på nedre plan med äggformad WC utan rygg och handfat. Till vänster om spegeln är det indragna fältet fyllt med mosaik i en röd kulör med vita fogar.

Därefter följer en hiss och ett pentry som båda döljs av etsade glasdörrar. Den förpatinerade zinkplåten klättrar in från östfasaden och stannar mellan hissen och pentryt. På samma sida leder en passage till ateljéer, fläktrum och förråd. Ateljéerna är ungefär av samma storlek.

Från cafédelen nås ett också mindre kontor som sammanbinds med en av ateljéerna genom glasdörr i en skarpt blå kulör. I samma ateljé, till ett förråd är dörren skarpt röd. Sedan avslutas cafédelen med en passage som leder till ett mötesrum, ett mindre kontor, sedan till trapp som leder ned till samma plan som huset intill befinner sig i. Här finns också ännu ett mötesrum före dörren mot folkhögskolan.

Den översta bilden visar cafédelen med vy mot innergården.

© Norrbottens museum. Fotograf: Daryoush Tahmasebi

Nederst cafédelen med vy mot öster och trappen till bottenvåningen.

© Norrbottens museum. Fotograf: Daryoush Tahmasebi

Samtliga rum på övervåningen är avskalade och enkla. De tar också in mycket ljus genom de stora fönstren. Konstnären kan fokusera på skapandet och behöver inte distraheras inte av sin omgivning utan kan fokusera på skapandet. När man kommer ut från ateljén till cafédelen händer här desto mer och många intryck fås från närmiljön.

Ovan t.v. vy mot väster, mot förbindelsepassagen till folkhögskolan, närmast hissdörren till vänster.
© Norrbottens museum. Nbm acc.nr 2010:09:062

Ovan t.h. passagen som leder till ateljéer, fläktrum och förråd. © Norrbottens museum. Nbm acc.nr 2010:09:075

T.h. vy mot öster från förbindelsepassagen.
© Norrbottens museum.
Fotograf: Daryoush Tahmasebi

MATERIAL OCH KONSTRUKTION

Den befintliga matsalen

Platta på mark. Trästomme med bärande ytterväggar och några bärande innerväggar. Vindbjälklag av trä med fackverkstakstolar. Ytterväggar av typ utfackningsväggar.²⁴

Till- och ombyggnad

Grundläggning och stomme består av delvis befintlig platta på mark och ny platta på mark. Bjälklag av prefabricerad betong. Limträstomme där pelarna och balkar är av stål. Den bärande stommen består i första hand av stål. Vindbjälklag av trä med balkar och pelare av limträ. Ytterväggarna av trä av typ utfackningsväggar.

Fasadmaterialen består av förpatinerad zinkplåt och glas. Zinkplåten förekommer i två olika storlekar, den större med skivtäckning och den mindre med bandtäckning. Glaset består av mjukfogade tjocka dubbelglas om ca 2x12. Taket har en papptäckning.

Interiört är väggar klädda med träfiberskivor eller gipsplattor. På golvet ligger asfaltsplattor, i cafédelen på övervåningen finns ett glasgolv. Dörrarna är gjorda av laminerade glasskivor.^{25 26}

Uppvärmning:

Fjärrvärme med distribution via radiatorer.²⁷

²⁴ Haparanda kommun Miljö & Bygg: *Brandskyddsdocumentation*, 2003-04-22, Dnr 02.326.232.

²⁵ Informant Mats Jakobsson 2009-11-10.

²⁶ Haparanda kommun Miljö & Bygg: *Brandskyddsdocumentation*, 2003-04-22, Dnr 02.326.232.

²⁷ Haparanda kommun Miljö & Bygg: *Brandskyddsdocumentation*, 2003-04-22, Dnr 02.326.232.

KULTURHISTORISKA OCH ARKITEKTONISKA VÄRDEN

Exteriör karaktärisering

Den del av Minerva som vetter mot innergården ger ett öppet och transparent uttryck. Här öppnar byggnaden sig mot omgivningen och ljuset. Den tar in närmiljön på ett ypperligt sätt genom glasets egenskaper. Minerva får mycket av sin expressivitet genom användandet av ett reflekterande glas som byggnadsmaterial. Materialvalet gör att byggnaden ändrar skepnad beroende på ljus och årstid. Lexanväggen och olika ljussättningar skapar också möjligheter för förändring i Minervas uttryck. Spelet mellan dagsljuset och det artificiella ljuset i byggnaden, tillsammans med alla de reflexer som uppstår skapar en spännande atmosfär. Minervas alla fasader leker med vinklar och varierar sitt uttryck även om det främst är nord- och västfasaden som sticker ut. Detta eftersom byggnaden sluter sig mer på baksidan. Glaset framträder som det karaktäristiska materialet i ett verk som utmärker sig i en omgivning där det annars är trä och putsade ytor som dominerar.

Minerva blev som arkitektens intentioner med en egen karaktär. Den spelar mot det gamla men bjuder samtidigt in gårdsmiljön i byggnaden istället för tvärtom. I formspråk, arkitektur, färger och material skiljer den sig från grannhusen runtomkring. Att placera ett modernt hus i en äldre miljö kan ofta vara en svår utmaning. Men Minerva är ett bra exempel på en modern byggnad i en äldre miljö där det nya inslaget inte sticker ut alltför mycket. Utan den smälter samman med omgivningen och tar in den.

Minerva äger ett arkitektoniskt värde. Men även ett kontinuitetsvärde med tanke på att Sverigefinska folkhögskolan uppför sina byggnader med 50 års mellanrum.

Byggnaden bryter totalt från omgivningen och dess byggnadstraditioner. Den är nyskapande i Haparanda och i Norrbotten.

*Minerva byter skepnad när mörkret har lagt sig.
© Norrbottens museum. Fotograf: Daryoush Tahmasebi*

Olika ljussättningar skapar möjligheter för förändring i Minervas uttryck © Norrbottens museum. Fotograf: Daryoush Tahmasebi

Interiör karaktärisering

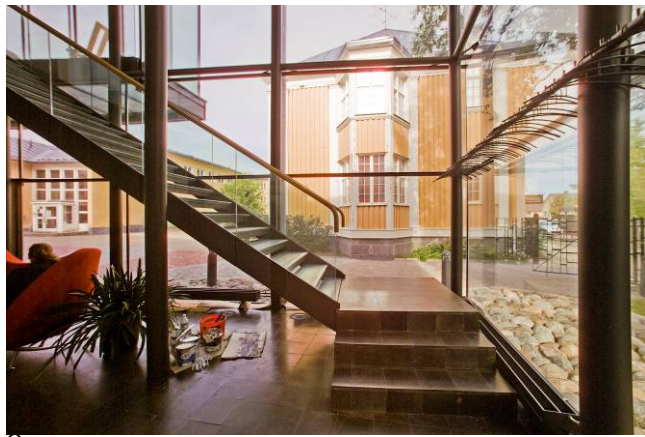
Vad som främst karaktäriserar Minervas interiör är den spektakulära restaurangen med sin rundade form. Minerva tar också in närmiljön på ett ypperligt sätt. Särskilt på övervåningen erhålls en utomhuskänsla inomhus.

Interiören är modernistisk och avskalad utan färger och ornament. Funktionella detaljer som stomme, trapp, dörrar och golv fungerar istället som dekorativa inslag. Interiören präglas av glas och stål, av vita och gråsvarta kulörer. Sluttande innertak och glasgolv lurar ögat. Byggnaden tar in mycket ljus. De designade toaletterna utmärker sig också i en offentlig miljö.

Byggnaden tar in sin närmiljö.

© Norrbottens museum. Nbm acc.nr 2010:09:068

Trapphallen. © Norrbottens museum.

Fotograf: Daryoush Tahmasebi

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Otryckta källor

Karlsson Lina, "Dokumentation av modern arkitektur i Norrbotten – Tullstation, Haparanda", Norrbottens museum 2005. Dnr 490-2005.

Arkivmaterial

Haparanda kommun, Samhällsbyggnadskontorets arkiv, Miljö & Bygg.

Minerva, Sverigefinska Folkhögskolan, Matsal. Dnr 02.326.232 och 20677.086.333.
Datum 02.11.27 - 77.12.27.

Ansökan om bygglov, Dnr 02.326.232, 2002-11-27.

Byggnadslov, Dnr 20677.086.333, 1977-12-27.

Bygghandling. Kv Minerva 4 Haparanda Sverigefinska folkhögskolan. Om- och tillbyggnad av matsalsbyggnad. 1-11.4 Brandskyddsdokumentation. Samordnad generalentreprenad. MAF Arkitektkontor AB. 2003-04-22.

Protokoll delegationsbeslut – kontrollplan, Dnr 02.326.232, 2003-08-11.

Slutbevis, Dnr 02.326.232, 2004-02-19.

Ritningar

Samtliga ritningar © MAF arkitektkontor AB.

Internetkällor

www.arkitekt.se, 2010-01-25.

www.haparanda.se, 2009-06-30.

www.maf-ark.se, 2009-06-30 – 2010-02-08.

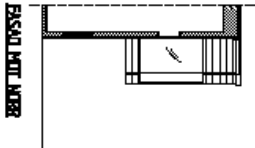
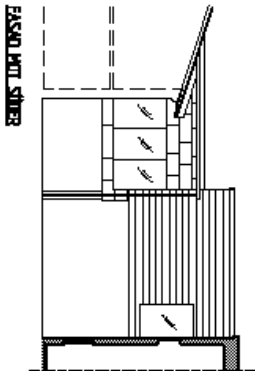
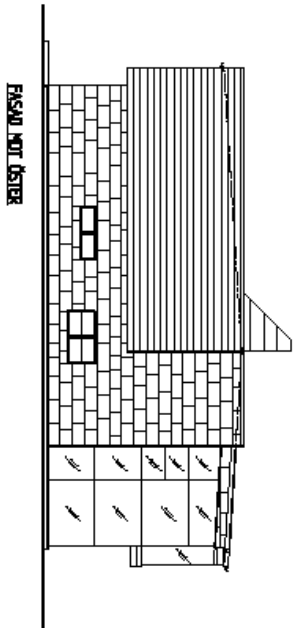
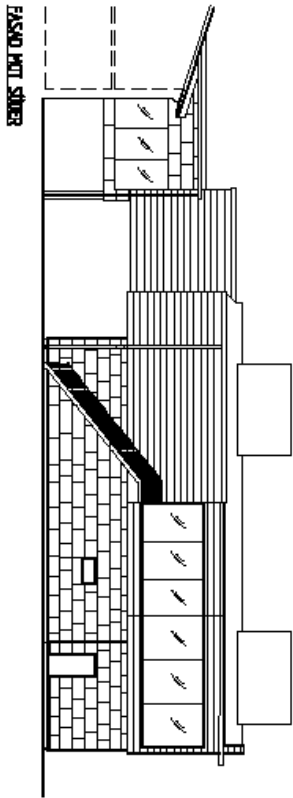
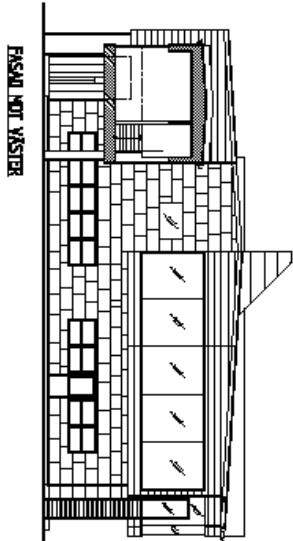
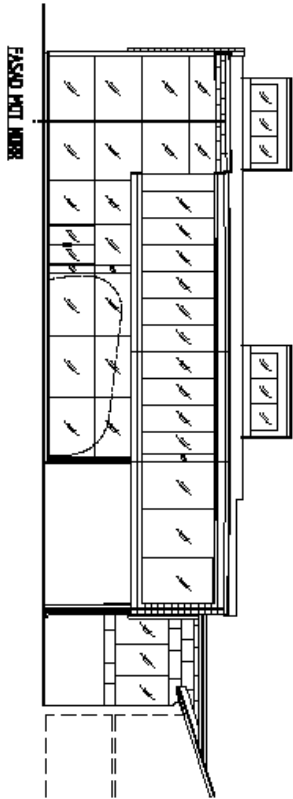
www.svefi.net, 2009-07-01.

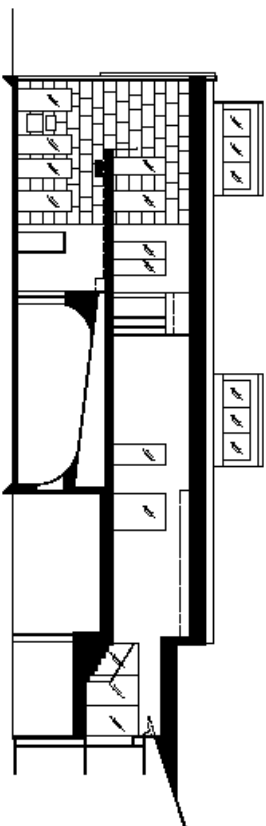
Informanter

Intervju med Mats Jakobsson, 2009-11-10.

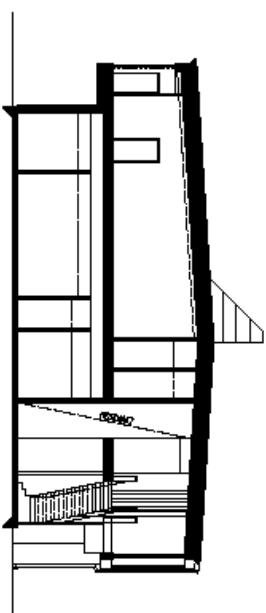
Intervju med Eivor Olofsson, 2010-01-14.

BILAGOR

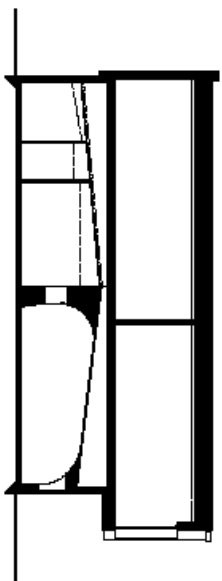

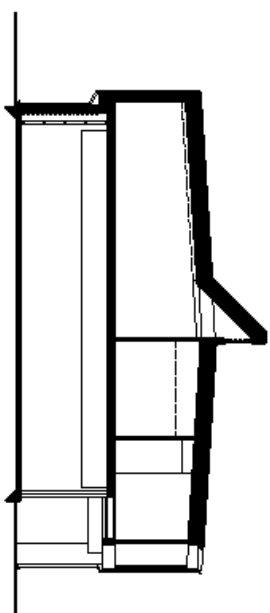
SECTION A-A, VÄ. VÄGG I RUM 2001, 2001, 2001, 2001, 2001

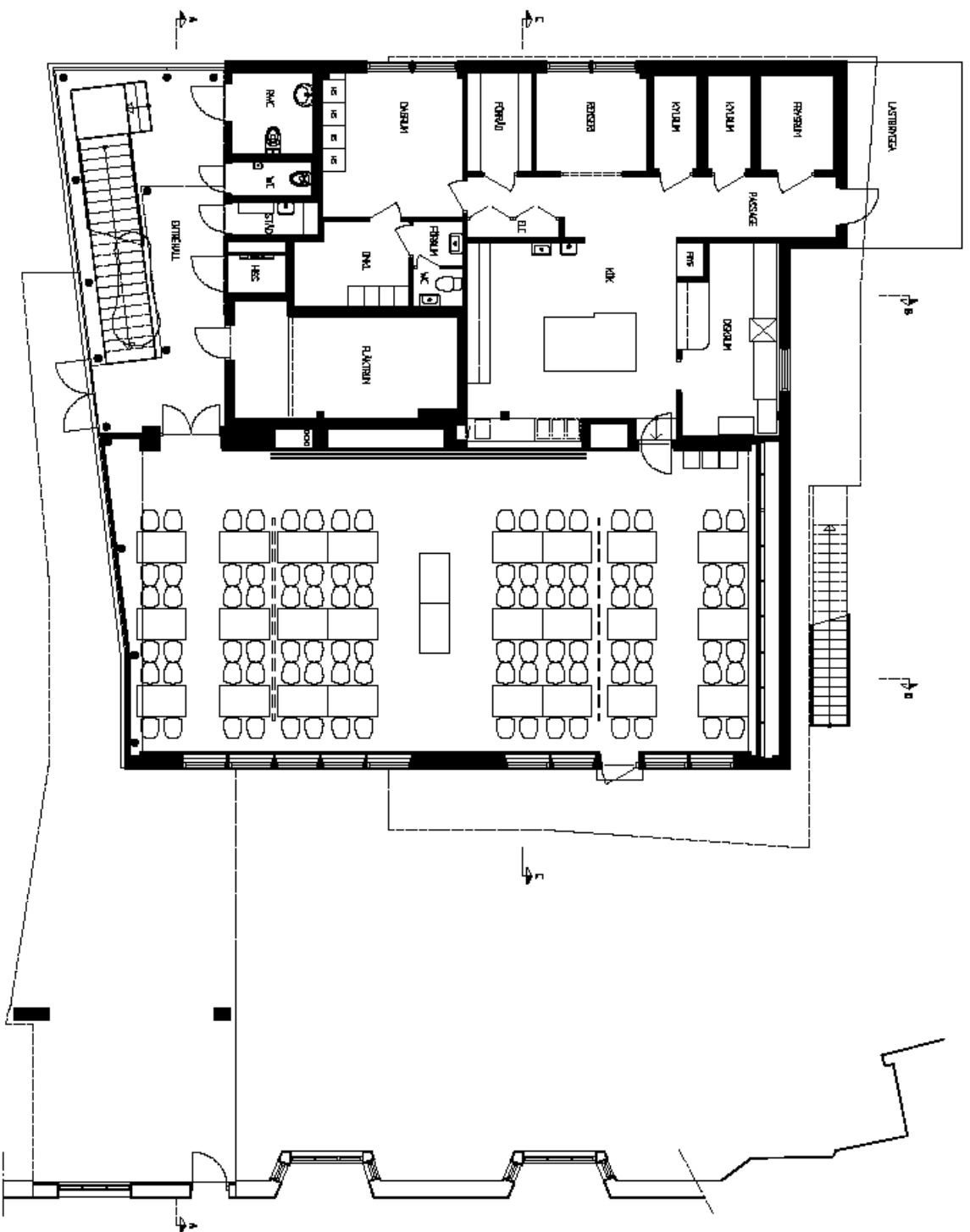
SECTION B-B

SECTION C-C

SECTION D-D

KV MINERVA 4 HAPARANDA
 DM - OCH TILLÄGGSDOK AV KONTAKTERING
 VÄRNING 1, SKALA 1:100
 2003-11-01 / MAF ARKITEKTONTOR AB

